

KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI
VIEŠUOSIUOSE PIRKIMUOSE
IR KAIP JUOS ELIMINUOTI

METODINĖS INFORMACIJOS ŠALTINIAI

- STT atlikti antikorpuciniai vertinimai viešojo sektoriaus organizacijų pirkimų srityje;
- „Skaidrumo akademijos“ dalyvių pasidalinta geroji praktika;
- EBPO leidiniai: „*OECD Recommendation of the Council on Public Procurement*“ ir „*Preventing Corruption in Public Procurement*“

KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI EGZISTUOJA VISUOSE PIRKIMO ETAPUOSE:

Pirkimo poreikio formavime ir planavime;

Pirkimo inicijavime ir techninės spec. rengime;

Pirkimo vykdyme;

Pirkimo sutarčių viešėjime/vykdyje.

I. RIZIKOS PIRKIMŲ POREIKIO FORMAVIMO IR PLANAVIMO ETAPE

Skaidrumo trūkumas prekių, paslaugų ar darbų poreikio formavime

- 10 Pateiktų pirkimų poreikį detaliai aptarti su skyrių vadovais ir aukščiausia vadovybe;
- 10 Pirkimų poreikis turi būti susietas su konkrečiais organizacijos trumpalaikiais ir ilgalaikiais tikslais, strategijomis.

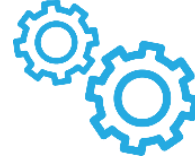
Itin lengvai keičiami pirkimų metiniai planai, pakeitimai neviešinami

- 10 Nustatyti privalomą pirkimų planų viešinimo, keitimo tvarką su reikalavimu plano keitimo iniciatoriams raštiškai motyvuoti pakeitimus. Taip pat, atlikus pirkimų plano pakeitimus, atnaujintą pirkimų planą nedelsiant pavišinti. Organizacijų interneto svetainėse viešinti už pirkimus atsakingus asmenis, jų kontaktus.

Planuojant pirkimo sumą, neatliktas rinkos tyrimas

- 10 Pirkimų planavimo etape numatyti prievolę atlikti rinkos tyrimą;
- 10 Nustatyti, kad pirkimo procedūrą galima pradėti vykdyti tik gavus atlikto rinkos tyrimo duomenis;
- 10 Kaupti tikslius struktūrizuotus duomenis apie įvykdytus viešuosius pirkimus. Šie duomenys gali būti naudojami naujų pirkimų ateityje planavimui, pasiruošimui, siekiant įvertinti galimas papildomas išlaidas, rinkos kainas, galimas rizikas ir t.t.

II. RIZIKOS PIRKIMŲ INICIJAVIMO/ TECHNINĖS SPEC. RENGIMO ETAPE

Inicijuojamas pirkimas, kuris nėra pirkimų plane

- ✓ Inicijuojant pirkimus, kurie nėra įtraukti į pirkimų planą, reikėtų užtikrinti, kad apie naują pirkimą būtų informuoti už pirkimų, jų sutarčių apskaitą ir už korupcijos prevenciją įstaigoje atsakingi asmenys, nurodant argumentuotą pagrindimą, kodėl atsirado poreikis inicijuoti pirkimų plane nesančio pirkimo.

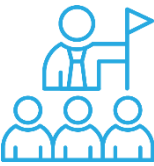
Pirkimo dokumentų pritaikymas konkreiems tiekėjams

- ✓ Kai trūksta žinių, konsultuotis su rinkos dalyviais per CVP IS.
- ✓ Nustatant kvalifikacinius reikalavimus tiekėjams, pasidomėti, ar yra rinkoje bent trys/keturi asmenys, su keliamais reikalavimais kvalifikacijai;
- ✓ Jeigu įmanoma, skaidyti pirkimo objektus;
- ✓ Savo iniciatyva iš anksto skelbti pirkimų technines specifikacijas, organizuoti rinkos konsultacijas ir reaguoti į pagrįstus ir motyvuotus ūkio subjektų pasiūlymus.

Pirkimo dokumentuose pateikiama neaiški informacija apie pirkimo objektą, pristatymo, mokėjimo terminus

- ✓ Visada pirkimo dokumentuose aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti pirkimų apimtis, pageidautinus pristatymo ir siūlomus apmokėjimo terminus.

III. RIZIKOS PIRKIMŲ VYKDYMO ETAPE (I)

Centralizuotai perkama tik nedidelė prekių, paslaugų ir darbų dalis

- ✓ Organizuojant pirkimus, nustatyti prievolę patikrinimui, ar darbai, prekės ir paslaugos gali būti perkamos centralizuotai;
- ✓ Parengti prekių, paslaugų ir darbų sąrašą, kuriuos galima įsigyti centralizuotai per CPO;

Tiekėjo pašalinimo pagrindų ir jų taikymo trūkumai

- ✓ Nustatyti aiškias taisykles, kada taikomas tiekėjo šalinimo iš pirkimo procedūros pagrindas – tiekėjas „yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą“.
- ✓ Dažniau naudotis teise tikrinti, ar nėra nurodytų tiekėjo pasitelkto subtiekejo pašalinimo pagrindų.

Nekompetentingi arba pavaldumo santykiais susiję asmenys pirkimo komisijose

- ✓ Į komisijas įtraukti kaip galima labiau viešųjų pirkimų srityje kompetentingus asmenis;
- ✓ Pasirūpinti komisijose dalyvaujančių asmenų kompetencija šioje srityje, siunčiant juos į atitinkamus mokymus, skatinant bendradarbiavimą su švietimo įstaigomis;
- ✓ Siekti, kad į viešųjų pirkimų komisijas nebūtų įtraukiami tiesioginio pavaldumo ryšiais susiję asmenys;
- ✓ Į pirkimų proceso stebėseną įtraukti darbuotojus, organizacijose atsakingus už korupcijos prevenciją.

III. RIZIKOS PIRKIMŲ VYKDYMO ETAPE (II)

⚠
Neužtikrinamas
pasiūlymų ekspertinio
vertinimo nešališkumas

✓ Pasiūlymų ekspertinius vertinimus organizuoti taip, kad tai atliekantiems asmenims nebūtų žinoma, kurio konkrečiai ūkio subjekto pasiūlymą vertina.

⚠
Neužtikrinamas
pretenzijų nagrinėjimo
nešališkumas

✓ Pretenzijos neturėtų būti nagrinėjamos pirkimų komisijos narių, pirkimų organizatorių, kurių veiksmai ar sprendimai skundžiami.

⚠
Rizika dėl tiekėjų
nesąžiningo susitarimo
dalyvaujant pirkime
(nekonkuravimo)

✓ Tikrinti per pranešimų kanalus gautą informaciją;
✓ Nagrinėti gautas pretenzijas pirkimų metu;
✓ Atlikti papildomą rinkos tyrimą;
✓ Konsultotis su panašias prekes ar paslaugas jau įsigijusia kita perkančiąja organizacija;
✓ Kreiptis į Konkurencijos Tarybą.

⚠
Didelė dalis „vieno
tiekėjo“ viešųjų pirkimų

✓ Atlikti rinkos tyrimą;
✓ Organizuoti viešas konsultacijas su rinka;
✓ Kai pirkime pasiūlymą pateikė tik vienas tiekėjas ar kitų tiekėjų pasiūlymai atmesti – peržiūrėti pirkimo procesą: ar buvo pakankamai ištirta rinka, ar tiekėjas nėra anksčiau laimėjęs, ar nėra konkurenciją ribojančių susitarimų, interesų konfliktų požymių, ir pan.

IV. RIZIKOS PIRKIMŲ SUTARČIŲ VIEŠINIMO/VYKDYMO ETAPE

Nepaviešinamos pirkimų sutartys,
nerengiamos ir numatyta tvarka
neteikiamos ataskaitos

- 10 Užtikrinti, kad visos sudarytos pirkimų sutartys laiku būtų paskelbtos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje ir organizacijos tinklalapyje;
- 10 Teisės aktuose nustatyta tvarka rengti ir teikti ataskaitas apie viešuosius pirkimus.

Atsainiai žiūrima į prekių,
paslaugų ar darbų kokybę, terminų
laikymąsi ir nevertinama, kokią
vertę sukuria įsigytos prekės,
paslaugos ar darbai

- 10 Aiškiai reglamentuoti įsigytų prekių, paslaugų ir darbų priėmimo tvarką;
- 10 Skirti didesnę dėmesį asmenų, priimančių prekes, darbus ar paslaugas, patikimumui, kvalifikacijai, ir jų veiklos kontrolei.
- 10 Apibrėžti darbuotojų įgaliojimus ir atsakomybę vykdant prekių, paslaugų ir darbų priėmimą. Paskirti atsakingus asmenis, kurie užtikrintų tinkamą prekių tiekėjo, paslaugų teikėjo ir darbų vykdytojo prisiimtų sutartinių įsipareigojimų vykdymą;
- 10 Vertinti viešųjų pirkimų rezultatus pagal jų atitiktį organizacijos tikslams, kurių buvo siekiama vykdant viešuosius pirkimus.

INTERESŲ KONFLIKTŲ VALDYMAS (I)

- ✓ Privačius interesus turėtų deklaruoti visi pirkimo procese dalyvaujantys asmenys: pirkimų poreikio formuotojai, planuotojai, iniciatoriai, vykdytojai, pirkimo komisijos nariai, gautas pirkimų dalyvių pretenzijas nagrinėjantys asmenys, asmenys atliekantys ekspertinį pasiūlymų vertinimą, įsigytas prekes ir paslaugas priimančios darbuotojai ir kt. Šių asmenų sąrašas turi būti suderintas su VTEK.
- ✓ Organizacijose turi būti laikomasi VTEK patvirtintos nusišalinimo nuo sprendimų, galinčių kelti interesų konflikto situacijas, tvarkos.
- ✓ Organizacijos turi užtikrinti, kad pirkimo procese nedalyvautų asmenys, kurie yra susiję su potencialiais arba jau pasiūlymus pateikusiaisiais pirkimo dalyviais.
- ✓ Organizacijos ir jų darbuotojai neturėtų priimti jokių dovanų iš pirkimų laimėtojų, dalyvių, jų partnerių.
- ✓ Organizacijose turi būti skiriamas deramas dėmesys darbuotojų švietimui: kaip atpažinti interesų konfliktus, jų vengti ir kaip nusišalinti atsiradus jų regimybei, atliekant kasdienes darbo funkcijas.

Interesų konflikto
rizika – visuose
pirkimo etapuose

INTERESŲ KONFLIKTŲ VALDYMAS (II)

- ✓ LR viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 14,15 ir 17 str. numatyti įsidarbinimo ir atstovavimo apribojimai. Remiantis jais, ypatingą dėmesį reikia kreipti į galimus interesų konfliktus su išeinančio/išėjusio darbuotojo nauja darbovieta.
- ✓ Organizacijos gali sudaryti sąrašus asmenų, kuriems pagal VPIDĮ yra keliami įsidarbinimo, atstovavimo apribojimai ir vykdyti stebėseną, ar minėti asmenys nevykdo įstatymuose uždraustos veiklos. Nustačius galimus pažeidimus – apie tai informuoti VTEK.
- ✓ Organizacijų darbuotojai turi būti skatinami pranešti apie pastebėtus atvejus, kai buvę įmonės darbuotojai bando daryti poveikį priimamiems sprendimams.

Rizikos dėl
besisukančių durų
(eng. *revolving doors*)

Parduok Kazlų Rūdai

Savivaldybės administracijos ir
savivaldybės įstaigų bei įmonių viešųjų
pirkimų informacija

Viešieji pirkimai

/ Savivaldybės administracijos viešųjų pirkimų planas >

/ Savivaldybės pavaldžių įstaigų ir įmonių viešųjų pirkimų planai >

/ Viešieji pirkimų skelbimai, sutartys ir ataskaitos >

/ Viešųjų pirkimų taisyklės >

2020 BIUDŽETINIAIS METAIS NUMATOMŲ PIRKIMŲ PLANAS

Pirkimo objekto pavadinimas	Numatomų pirkti prekių kiekiiai bei paslaugų ar darbų apimtys (jei įmanoma)	Planuojamas ketvirtis	Pagrindinis pirkimo objekto kodas pagal BVPŽ, papildomi BVPŽ kodai (jei jų yra)	* Numatomas pirkimo būdas	Numatoma pirkimo vertė, Eur be PVM	Ketinamos sudaryti pirkimo sutarties trukmė (su pratęsimais)	Ar pirkimas bus elektroninis ir atliekamas CVP IS priemonėmis	Ištaigos, kuri inicijuoja pirkimą, pavadinimas
1. Įrankių nuomos paslaugos	-	I ketv.	44510000-8	Neskelbiama apklausa	2000 Eur	12 mėn.	Ne	UAB "Kazlų Rūdos komunalininkas"
2. M. Valančiaus g. 13 statybos rangos darbai	-	I ketv.	45000000-7	CPO	406851,55	12 mėn.	Ne	UAB "Kazlų Rūdos komunalininkas"
3. Statinio techninis projektas, ekspertizė ir techninė priežiūra Maironio g. 18	-	I ketv.	71319000-7	CPO	40000 Eur	12 mėn.	Ne	UAB "Kazlų Rūdos komunalininkas"
4. Teisinės konsultavimo ir informacijos paslaugos		I, III ketv.	79140000-7	Neskelbiama apklausa	150,00	Iki sutarties įvykdymo	Ne	Kazlų Rūdos sav. Kultūros centras
5. IT paslaugos: konsultavimas, programinės įrangos kūrimas, internetas ir aptarnavimo paslaugos		I, IV ketv.	72000000-5	Neskelbiama apklausa	350,00	12 mėn.	Ne	Kazlų Rūdos sav. Kultūros centras
6. IKT diegti ir naudoti		I,II,III,IV ketv.	79811000	Apklauso procedūra	100,00		Ne	Kazlų Rūdos "Elmos" mokykla-darželis
7. Dyzelinis autobusai	2000,00L.	I,II,III,IV ketv.	09132100	Apklauso procedūra	2200,00	12 mėn.	Ne	Kazlų Rūdos "Elmos" mokykla-darželis
8. Technikos remontas (žoliapjovės, skalbyklės ir t.t.)		I,II,III,IV ketv.	09132100	Apklauso procedūra	400,00		Ne	Kazlų Rūdos "Elmos" mokykla-darželis
9. Maistas		I,II,III,IV ketv.	15000000	Apklauso procedūra	500,00		Ne	Kazlų Rūdos "Elmos" mokykla-darželis
Snaudiniai					500 00		Ne	Kazlų

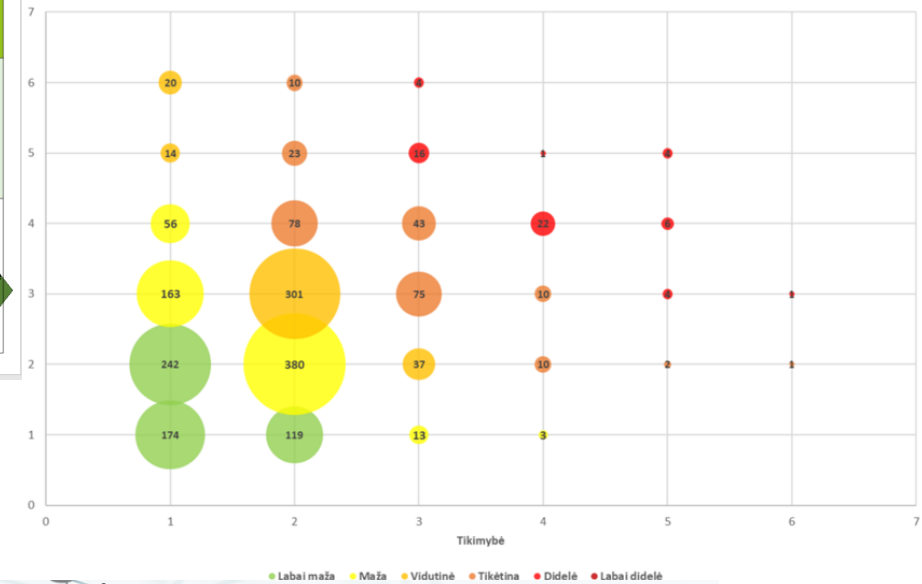
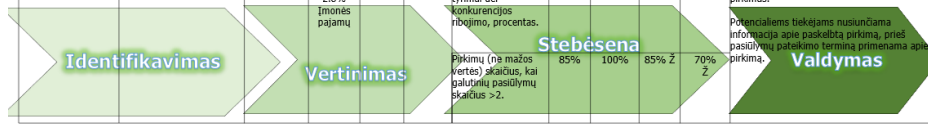
GEROJI
PRAKTIKA (I)

Vienoje vietoje pateikiama struktūrizuota informacija apie savivaldybės ir jos pavaldžių įstaigų pirkimus. Puiki priemonė skatinti konkurencijai, mažinti vieno tiekėjų pirkimų skaičių.

GEROJI PRAKTIKA (II)

Rizikos valdymas

Rizikos pavadinimas	Rizikos poveikio aprašymas	Rizikos tikimybės reikšmė (1-5)	Rizikos poveikis finansine išraiška (EUR)	Rizikos poveikio reikšmė (1-5)	Rizikos lygio reikšmė (1-25)	Rizikai stebėti tinkamas PRR	PRR reikšmės		PRR tolerancijos ribos		Valdymo priemonės pavadinimas
							Esama	Siektina	Aukščiausia / ž	Aukščiausia / ž kritinė	
Klaidos vykdant viešuosius pirkimus (klaidos ir pažeidimai inicijuojant ir vykdant pirkimą dėl laiko/kvalifikacijos stokos, didelio krūvio)	Dėl klaidų taisyje užtrunka pirkimo procedūras, gaunamos tiekėjų pretenzijos, neigiamos išvados kontroliuojančių institucijų, teteminiai procesai ir neigiama itaka reputacijai.	4 didelė	Dėl klaidinių ekspertų išvadų 2020 m. 1 buvo grąžta 1 pirkimo procedūrą ankstesnius žingsnius	3 vidutinė	12	Tenkintų pretenzijų skaičius	0	0	3	4	1. Kartotinių klaidų analizė ir prevencinių veiksmų numatymas (keturių akų principas ekspertiniuose vertinimuose, techninių specifikacijų ruošime); 2. Vykdyti vidaus audito rekomendacijas.
Tiekėjų konkurencijos trūkumo rizika	Kainos yra didesnės nei esant didelei konkurencijai.	4 didelė	1 mln. 482 tūkst. 2.8% įmonės pajamų	4 didelė	16	Pagrįstos pretenzijos/VPT byrimai dėl konkurencijos trūkumo, procentas.	0	0%	5%	10%	CVP IS ir bendrovės interneto puslapyje skelbiama informacija apie planuojamus pirkimus. Potencialiems tiekėjams nusiunčiama informacija apie paskelbtą pirkimą, prieš pasiūlymų pateikimo terminą primenama apie pirkimą.

Skaidrumo rizikų žemėlapis

- Netinkamų techninių sąlygų parengimo (R1)
- Tiekėjų konkurencijos trūkumo rizika (R5,R7)
- Klaidų vykdant viešuosius pirkimus (R6)
- Pirkimo procedūrų nesilaikymo rizika (R8, R9, R11, R12)
- Netinkamo sutarčių vykdymo rizika (R2, R10, R13)
- Korupcijos viešuosiuose pirkimuose (R3)

Poveikis	Labai mažas	Mažas	Vidutinis	Didelis	Labai didelis
Labai didelis		R9			
Didelis	R4, R5	R3	R14	R7	
Vidutinis	R15	R13	R2	R5	R8
Mažas	R11		R1		
Labai mažas				R6	
Tikimybė	Labai maža	Maža	Vidutinė	Didelė	Labai didelė

Organizacijų naudojama korupcijos rizikų identifikavimo, vertinimo, stebėsenos ir valdymo sistema padeda efektyviai valdyti korupcijos rizikas įvairiose veiklos srityse.